

TÁJÉKOZTATÓ

A civil szervezetek, ezen belül a Hírközlési és Informatikai Tudományos Egyesület vállalkozási tevékenységének határaitól

Jelen tájékoztatás célja annak a kérdésnek az eldöntéséhez szükséges jogszabályi és gyakorlati érvényesülés szempontjából releváns rendelkezések áttekintése, amelyek megfelelő elemzése mellett eldönthető lehet a Hírközlési és Informatikai Tudományos Egyesület (HTE) által alapítandó gazdasági társaság létjogosultsága. Természetesen a feljegyzés készítője nem vállalja fel a döntés meghozatalát bármilyen irányban befolyásoló szerepet, a megalapozott elhatározás csak az alábbi információk egyediesítésével és megfelelő elemzésével hozható meg.

A tájékoztató felépítését tekintve a következő logikát követi: ahhoz, hogy a kérdésben állást lehessen foglalni, ismerni kell egy civil szervezet által végezhető vállalkozási tevékenység szabálykörét, különösen annak határait, hiszen egyértelműen belátható, hogy az ilyen szervezetek részére a jogalkotó által biztosított egyes adminisztratív- és adókedvezmények indokoltsága mögött a profitszerzés és a vállalkozási eredmények feltételezett hiánya áll. A vonatkozó szabályok elemzésével könnyen arra a következtetésre juthatunk, hogy nem az az elsődleges kérdés, hogy érdemes-e a szervezet vállalkozási tevékenységét gazdasági társasági keretek közé „kiszervezni”, hanem hogy behatárolhatóak-e egyáltalán az egyesület bevételtermelő tevékenységei a jogszabályok által tiltott vagy megengedett tevékenységi típus-kategóriák közé.

A dokumentum második részében egy részletesnek közel sem tekinthető, de az ilyen döntések meghozatalakor leggyakrabban felmerülő kérdéseket érintő kockázatelemzés található, amelyek kérdésköre természetesen szükség szerint bővíthető.

/1./

Elemzésünk és okfejtésünk részleteibe való áttérést megelőzően rögzíteni érdemes, hogy az általánosan elfogadott, és talán túlzottan leegyszerűsített szabályrend alapján civil szervezetek vállalkozási lehetőségei korlátozottak, ezért kézenfekvőnek tűnhet egy széles körben alkalmazott gyakorlat, amely szerint az adott civil szervezet tevékenységei közül lehatárol egy olyan kört, amelyet saját alapítású gazdasági társaság szervezeti keretei között végez. A döntés indoka kézenfekvő: saját szervezeti kereteken belül folytatott ilyen tevékenység egy idő után vagy „kinövi magát”, vagy racionális gazdasági okok által motivált. Arra, hogy mi az a méretbeli vagy gazdasági értékhatár, amikortól ez a döntés meghozható, esetenként változik, az ilyen döntések meghozatala előtt azonban az alábbi kérdések tisztázása mindenképpen indokolt:

1. Milyen tevékenységek kapcsán merülhet fel egyáltalán az átruházás, és erre önálló gazdasági társaság alapításának szükségessége?
2. Üzleti tervvel alátámasztható-e az alapítással, fenntartással és működtetés biztosításával járó többletköltségek megtérülése és a jelen állapothoz viszonyított optimalizáció vagy szolgáltatásfejlesztés?

Az első kérdést illetően a civil szervezetek vállalkozási tevékenységét illetően a vonatkozó jogszabályok meglehetősen tágan, definiálatlan fogalmakkal, olykor-olykor alapelvi szintű meghatározással rendelkeznek, így az egyes fogalmak tartalma részben utaló szabályokból, részben a gyakorlat alapján vezethető le.

Az egyértelműen megállapítható, hogy a jogalkotó mindenképpen tiltani igyekszik a vállalkozási célú „fiktív” civil szervezetek alapítását, ugyanakkor bevételszerzési lehetőségeik között nevesíti a vállalkozási tevékenységet is, tehát általában nem tiltott az ilyen szervezetek részére a vállalkozási tevékenység folytatása, de szigorú korlátok között gyakorolható.

Abszolút korlátként értelmezhető a civil törvény azon szabálya, amely szerint civil szervezet elsődlegesen gazdasági-vállalkozási tevékenység folytatására nem alapítható (Civiltv. 17.§ (1)). Az elsődlegesen gazdasági vállalkozási tevékenység értelmezése (Civiltv. 2.§ 7. pont) során a jogszabály a tényleges fogalom meghatározás helyett az ilyen tevékenységből keletkezett árbevételi értékhatár megállapításával egy újabb abszolút korlátot állít fel azáltal, hogy olyan szervezeteket tekint a civil szervezeti kereteket átlépő jogi személynek, amelynek éves összes bevétele hatvan százalékát eléri vagy meghaladja a gazdasági-vállalkozási tevékenységből származó bevétele.

A civil törvény tehát adós marad a tételes fogalomértelmezéssel a tekintetben, hogy pontosan milyen tevékenységek tartoznak a gazdasági vállalkozási körbe, ezért segítségül az általános forgalmi adóról szóló definíciót hívjuk. Eszerint *gazdasági tevékenységnek minősül a civil szervezetek által üzletszerűen, illetőleg tartós vagy rendszeres jelleggel folytatott tevékenység, amennyiben az ellenérték elérésére irányul, vagy azt eredményezi, és azt a civil szervezetek a saját nevükben, illetve nevük alatt végzik.* (Áfa tv. 6. § (1) bekezdés) A további okfejtés során az egyszerűsítés (és közel sem a feltétlen egyezőség okán) a továbbiakban a gazdasági vállalkozási fogalomhasználatot a vállalkozási tevékenység szóhasználatra egyszerűsíttem.

A definíció értelmezése során tehát a következő kulcsszavakra érdemes odafigyelni: üzletszerűen, tartós vagy rendszeres jelleggel, ellenérték elérésével saját név alatt. Ezen kulcsszavak laikus értelmezés alapján is számos kérdést felvethetnek az egyesület által folytatott egyes bevételtermelő tevékenységek tekintetében. Természetesen minden egyes tevékenység egyedileg vizsgálendő a vállalkozási jelleg megállapítása során.

Hasonlóképpen kérdést vethet fel a fent idézett 60%-os korlát problémája. A gyakorlat azt mutatja, hogy számos olyan civil szervezet, amelynek tevékenységei között „túlsúlyos” a program-, konferencia-, fórum-, vagy egyéb elnevezéssel illetett szervezés, és ezek megvalósítására „támogatásokat” is gyűjt, egy esetleges hatósági vizsgálaton komoly problémával néz szemben egyrészt a vállalkozási tevékenység, másrészt egy vállalkozási tevékenységgé történő átminősítés esetén az árbevételi korlát melletti érvelés során. A helyzetet különösen súlyosítja az a körülmény, hogy a programszervezéshez legtöbbször az adományozásként szerződött jogviszonyról kiderül, hogy az ténylegesen reklámtevékenység, amelynek folytatása mellett az alaptevékenységi, vagy a közhasznúsági jelleg nehezen indokolható. Természetesen ez nem azt jelenti, hogy civil szervezet egyáltalán ne folytathatna reklámtevékenységet, de ha a teljes konferenciaszolgáltatást az Áfa tv. értelmezésében nézzük, akkor a legnagyobb problémánk az üzletszerűség cáfolatával lenne.

Összegezve a civil szervezetek vállalkozási tevékenység folytatására alkalmas szervezeti jellemzőit, az alábbi következtetésre juthatunk: civil szervezet, ezen belül az egyesület is

folytathat vállalkozási tevékenységet bevételteremtő szolgáltatásai között azzal, hogy elsődlegesen ilyen célra nem létesíthető, továbbá éves árbevételéhez viszonyítja vállalkozási tevékenysége a 60%-os mértéket nem érheti el. Miután számos tevékenységről, csak a valamennyi körülmény figyelembevételével dönthető el egyértelműen, hogy az vállalkozási tevékenységnek minősül-e, sőt legtöbbször még akkor sem, az adott szervezet könnyen beleeshet abba a csapdába, hogy egy utólagos ellenőrzés során derül ki, hogy átlépte a vállalkozási korlátot, amely megállapításnak komoly adózási és közhasznú minősítését érintő következményei lehetnek.

Az egyesület valamennyi tevékenységének pénzügyi, számviteli és jogi szempontú elemzésével könnyen el lehet jutni tehát arra a következtetésre, hogy miután az egyesület maga is jogalany-keletkeztető hatalmassággal bír, célszerű lehet egyes olyan tevékenységeit vállalkozásként kezelni, amelyek megítélése kérdéses lehet. Amennyiben pedig akár realizált eredmény, akár a gyakoriság szempontjából számottevő az ilyen tevékenység, arra nem a civil szervezeti forma a megfelelő jogalanyiség, hanem érdemes lehet az ilyen szolgáltatásokat egy a szervezet által alapított és teljes mértékben kontrollált gazdasági társaság szervezeti keretei között gyakorolni.

A felvetést tovább bonyolítja az a nem elsődlegesen jogi elemzést igénylő kérdés, hogy az egyesület által „bejártott” és jó jövedelmezőséggel bíró önálló tevékenységeket a versenyképesség fenntartása céljából fejleszteni lehet szükséges, ehhez pedig további forrásokat kell bevonni. A „támogatói” jogviszonyok bonyolításával vagy akár a hitelfelvételre vonatkozó jogszabályi korlátozások alkalmazásával az egyesület a saját szervezeti keretein belül nem képes olyan hatékony bevételszerzésre, mintha az adott tevékenységet egy gazdasági társaság keretein belül végezné. A kérdés eldöntéséhez természetesen először komoly elemzés alá szükséges vonni az ilyen tevékenységek jövedelmezőségét és üzleti tervét.

/2/

Arra az esetre, ha az elemzés eredményeként a HTE úgy döntene, hogy feladatait megosztja egy általa alapított gazdasági társasággal, a jelen pont alatt röviden összefoglaljuk az alapítás folyamatát és a jogviszony lényeges elemeit.

Az alapítói döntést az egyesület legfőbb döntéshozó szervének kell meghoznia, egyidejűleg el kell fogadni a létesítő okiratot (alapító okirat) is. A civil szervezetek részére kifejezetten javasolt a nonprofit korlátolt felelősségű társasági forma választása egyrészt a számlák megítélése miatt, másrészt az egyesületi célok érvényesíthetősége végett. A nonprofit jelleg jelentősége abban áll, hogy az ilyen szervezet által elért eredményből osztalékfizetés nem teljesíthető, az eredményt az alapító okiratban megjelölt célra kell fordítani. Az alapító okiratban célszerű az egyesület alaptevékenységébe tartozó célokat megjelölni, ezáltal elérhető az, hogy az egyesület vállalkozási bevételeiből finanszírozottan közvetett módon teljesíti az alapszabályában foglalt célokat.

Az alapító okirat elfogadásával egyidejűleg az egyesület legfőbb szervének megbízást kell adnia az ügyvezetés ellátására, amely egy személyi vagy testületi formában egyaránt ellátható.

A társaság felügyeletének ellátására az alapszabályban ellenőrző szerv illetőleg könyvvizsgáló is kijelölésre kerülhet.

A felügyeletet szolgálja az ilyen szervezetek létesítő okiratában leggyakrabban alkalmazott formulák, mint:

- az ügyvezető ügyletkötési jogosultsága korlátozásra kerül bizonyos összeghatárig, azon felül előzetes értesítéshez vagy ellenjegyzéshez kötött;
- az ügyvezetés megfelelő gyakorisággal beszámoló készítésére kötelezett, amelynek tartalma a legfőbb szerv által szabadon megállapítható;
- az ügyvezetés és a társaság beszámolóit előzetes könyvvizsgálat alá vethetőek;
- a társaság javadalmazási és egyéb belső jogviszonyait rendező szabályzatok előzetes alapítói elfogadást igényelnek.

A felügyelet biztosításának alátámasztása végett az alábbiakban egy rövid kockázatelemzésben mutatjuk be a leggyakrabban felmerülő aggályokat, és azok kiküszöbölésére alkalmazható intézkedéseket:

Kockázatok	Garanciák
Az egyesület elveszíti a szakmai kontrollt az átruházott tevékenységek felett	Valamennyi gazdasági társaság döntéshozó szerve a legfőbb szerv. Az egyszemélyes társaságnál a legfőbb szerv hatáskörét az alapító gyakorolja. Az alapító tehát egy személyben rendelkezik a társaság működését befolyásoló olyan nagy horderejű jogosultságokkal, mint az ügyvezetés kinevezése és visszahívása, a társaság átalakítása és megszüntetése. Társas vállalkozások esetén garanciális szabály, hogy az ügyvezető elsődlegesen a társaság érdekeinek védelmére köteles, ezért a tagok részéről a közvetlen ügyvezetői utasítás tiltott. Az egyszemélyes társaság tekintetében a Ptk. megengedi azt, hogy a tulajdonos az ügyvezetés részére utasítást adjon, amelyet a vezető tisztségviselőnek köteles végrehajtania. (Ptk. 3:112. § (3))
Az egyesület nem képes felügyelni az általa alapított társaság szervezeti és vállalkozási működését.	A Ptk-ban, a létesítő okirat tartalmi felépítésére vonatkozó kógens szabályokon túl a társaság létesítő okirata szabadon alakítható azzal, hogy annak rendelkezései természetesen jogszabállyal nem lehetnek ellentétesek. Az alapító okiratban tehát konkrét garanciák építhetők be az ügyvezetés elszámolási szabályainak a meghatározásával, illetőleg egyes ügykörök tekintetében előzetes értesítési kötelezettség előírásával.
Az alapított társaság önálló jogi személyként további jogalanyiságot származtathat és az általa alapított társaság felett az	A jogi személy által alapított gazdasági társaság létrehozásához az alapító jogi személy legfőbb szervének döntése

egyesületnek már nem lesz közvetlen ráhatása.	szükséges, az egyesület pedig önmaga gyakorolja a legfőbb szerv ilyen jogosultságát, tehát az egyesület közgyűlése nélkül ilyen alapítás nem történhet meg.
---	---

A kontroll alkalmazása során azonban kerülni kell, hogy valamennyi jogosultság az egyesület legfőbb szervének hatáskörébe tartozó kérdés legyen, e jogosultságokat (az át nem ruházható feladatkörök kivételével) célszerű az egyesületnek valamely rugalmasabban működő szervére átruházni.

Az alapító okirat elfogadását követően az egyesületnek a társaság rendelkezésére kell bocsátania a törzstőkét vagy annak készpénzben meghatározott részét. A társaság a bejegyzéssel jön létre.

A teljesség igénye nélkül az alábbiakban felsorolásra kerülnek a társaság alapításkor leggyakrabban felhozott érvek és a pártatlanság fenntartása végett, az azokra felhozható ellenérvek is:

Érvek	Ellenérvek
Az egyesület nem megfelelő szervezeti forma vállalkozási tevékenység folytatására, a vállalkozási tevékenység megítélésének viszonylagossága miatt a szervezet állandó veszélynek lehet kitéve az általa folytatott tevékenység minősítését illetően.	Az egyesületnek jogszabály által biztosított jogosultsága van vállalkozási tevékenységből származó bevételszerzésre a megfelelő keretek között, ezért a megfelelő arányok betartásával ilyen tevékenységet maga is folytathat.
A vállalkozási tevékenység kiszervezésével egyértelműen lehatárolt szervezeti rendszer alakítható ki, az egyesület pedig a tényleges szakmai feladatokra koncentrálhat.	A kiszervezéssel „levetett” szervezési feladatok helyébe, arányaiban kisebb teherrel ugyan, de tulajdonosi kötelezettségek kerülnek. Külön kiemelendő annak a kockázata, hogy amennyiben bevételt eredményező tevékenységek nem megfelelő arányban kerülnek a társaságba átruházásra, úgy egyrészt fennállhat az egyesület kiüresedésének kockázata, melynek következtében az egyesületnél akár likviditási problémák is keletkezhetnek, másrészt a társaság alapítása is egyfajta beruházás, amelynek állandó forrásigényei vannak, ezért a nem megalapozott allokáció forrásproblémákat keletkeztethet.
Az átruházott feladatok kiszervezésével jelentős adómegetkedések is elérhetőek.	A HTE egyébként is alanya valamennyi adóalany, így adófizetési kötelezettségét a jelen szervezeti formájában is teljesítheti. Ami jelenlegi gyakorlat problémáját jelentheti, az az adómentes és adótartalommal bíró bevételek és a visszaigényelhető áfa megfelelő arányosításában és az azzal járó többletadminisztrációban lelhető fel.

A társaság alapításával, az egyesületi célokkal összeegyeztethető egyéb szolgáltatások elindítására is lehetőség nyílik, akár üzletszerű jelleggel is.	Az átruházott feladatokkal együtt egyes szakmai kompetenciák és hangsúlyok is a társasághoz kerülnek, veszélyeztetve ezzel azt, hogy az egyesület elveszíti aktivitását.
A társaság által végzett szolgáltatások fejlesztésére olyan pályázati források is megnyílnak, amelyekből az egyesületek nem részesülhetnek.	Az egyesület a feladatok kiszervezésével kieshet olyan támogatásokból, amelyeket az adott program megvalósítására államigazgatási szervek célhoz kötötten nyújtottak, és gazdasági társaságokat az Áht. szabályai alapján ilyen formában nem támogathatnak.
A jelenlegi szervezeti keretek között az egyesület forrásteremtő lehetőségei beszűkültek, az egyes rendezvények tekintetében pedig olyan szakmai verseny van, amely csak a színvonal és a tartalom növelésével érhető el. Ez utóbbira az egyesület sem szervezeti felépítés, sem gazdasági lehetőségei okán nem alkalmas.	A feladatok átruházásával az egyesület az abból korábban származó bevételeitől is „elesik”, nem beszélve arról, hogy a kezdeti időben a társaság működési költségeit és a törzstőkét is biztosítani kell, amelynek megtérülése csak néhány év távlatában várható.

További kérdések, amelyek egy egyesület és az általa alapított gazdasági társaság viszonyrendszerét illetően gyakran felmerülnek:

Kérdés	Válasz
Mi történik azzal az eredménnyel, ami a társaságban realizálódik?	Az eredmény nem osztható fel, tehát jövedelemként nem realizálható, ellenben csak arra a célra fordítható, amelyet az alapító a létesítő okiratban megjelölt.
Hogyan használhatja fel az egyesület a társaság által elért eredményt?	Amennyiben a létesítő okirat például azt írja elő, hogy az adózott eredmény csak informatikai tudományos szakmai fórumok szervezésére, vagy K+F tevékenységre fordítható, ezzel a társaság a meghatározott ráfordítással ténylegesen egyesületi célokat teljesít, tehát az alapítóról vesz le terheket, vagy az ő céljainak elérését szolgálja.
Hogyan történik a két szervezet közötti információáramlás?	Elsődlegesen az ügyvezetőn keresztül, akit az alapító nevez ki határozott időre. Az ügyvezető bármikor visszahívható, vagy újonnan megbízható. Az ügyvezetőnek alapvető feladata az alapító megfelelő tájékoztatása, de erre részletes kötelezettségek is előírhatók.
Hogyan történik a kiszervezendő feladatoknak a társaságra történő átruházása?	Leggyakrabban magánjogi szerződéssel (együttműködési megállapodás, jogosultsági nyilatkozat, stb.), de a társaság alapítható egy meghatározott tevékenységre is, amelynek üzleti tervét az alapító előzetesen elfogadni és jóváhagyni jogosult.

A fenti érvek, figyelembe vett kockázatok és felmerülő egyéb kérdések természetesen csak példálózó jellegűek, elsődlegesen a gondolatébresztést segítik, bízva abban, hogy továbbgondolásukkal egy megalapozott döntéshez is hozzájárulhatnak.